

Anke Zijlstra
Studentnummer: 4654765
Master Kunsteducatie jaar 1
Fontys Hogeschool voor de Kunsten
Juni 2022

Bewogen op gemeenschappelijke grond

Een onderzoeksvoorstel

Inhoudstafel

1. Onderwerp	p. 2
2. Onderzoeksvraag	p. 3
3. Deelvragen	p. 4
4. Motivatie	p. 5
5. Relevantie, positionering en afbakening	p. 6
6. Context en stakeholders	p. 9
7. Hypothese	p. 11
8. Onderzoeksmethode	p. 12
9. Planning	p. 14
10. Bronnenlijsten	p. 15

Bewogen lichamen op gemeenschappelijke grond.

1. Onderwerp:

Het lichaam van de Ander¹ kan niet als 'object' worden beschouwd zonder rekening te houden met het lichaam als 'subject'.

Andersom kunnen we niet rond het feit dat het lichaam als 'subject' enkel binnen het lichaam-als-'object' kan bestaan.

Dit maakt het lichaam als materiaal voor de danskunstenaar zo fascinerend en boeiend. Ik wil onderzoeken hoe je op een correcte manier met het lichaam van de Ander omgaat wanneer je dit lichaam als materiaal wil inzetten en tegelijk de Ander als eigenaar wil respecteren.

Ik wil onderzoeken welke kunsteducatieve waarde er binnen het proces van het gebruik van het lichaam ligt tijdens een participatieve performance.

En ik wil onderzoeken welke baten de participanten en hun omwereld bij deze processen kunnen ervaren.

Een onderzoek over lichamelijke connectie en hoe we vanuit participatieve performances mogelijk aan een hechter sociaal netwerk kunnen werken binnen een stedelijke context.

Kernwoorden:

- De kunstenaar - als facilitator - door middel van kunsteducatie
- Het lichaam - via embodiment - door fysieke ervaringen
- Sociale cohesie - onze samenleving - het netwerk
- De stad - de openbare ruimte - een ontsloten context

'Hoe kan de kunstenaar het lichaam inzetten om de sociale cohesie te bevorderen in de stad?'

¹ De Ander refereert hier naar de medemens zoals beschreven in Levinas *Totaliteit en Oneindigheid* (2021)

2. Onderzoeksvraag

‘Hoe kan een kunstenaar het lichaam inzetten om de sociale cohesie te bevorderen in de stad.’

Het lichaam inzetten:

Bekijken we het lichaam als object, dan beschouwen we het voornamelijk als materie. Het lichaam als subject is een betekenisvol lichaam, waarvan de gedragingen te allen tijde verwijzen naar een context, zoals een persoonlijke geschiedenis. (Merleau-Ponty 2006)
We kunnen niet buiten het gegeven dat binnen het fysieke apparaat emoties en ervaringen bestaan. (ter Meulen, B.C., van Woerkom 2009 p. 134)
De ervaring om binnenin het lichaam te bestaan of de ervaring een lichaam te hebben zijn onafscheidelijk verbonden met elkaar. (Latour 2004 p. 205-229)
Deze onafscheidelijkheid noemen we embodiment.

Door de nadruk te leggen op het bestaan in relatie met de wereld biedt embodiment de mogelijkheid om als object, subject, materiaal en bron van symbolische constructies, alsook het product van cultuurvoorschriften onderzocht te worden. (Fischer-Lichte 2008 p. 89)
Maar ik zou me specifiek willen richten op het lichaam als bewegingsapparaat en het lichaam als behuizing voor emoties en ervaringen.

Sociale Cohesie:

Met sociale cohesie bedoel ik de sociale solidariteit en verdraagzaamheid die onder andere gebaseerd is op gedeelde ervaringen. (Hooghe 2006 p. 29)
Door embodiment als actief element binnen mijn participatieve performances te leggen, breng ik participanten samen rond dit gegeven.
Sterker nog, ik zou het begrip embodiment willen inzetten als methode om verbindingen tussen participanten te bevorderen.
Ze komen letterlijk met elkaar in contact en dus ook met elkaars context en geschiedenis.

Als artistiek onderzoeker ontwerp en faciliteer ik ontmoetingen waarbinnen deze elementen van embodied learning en sociale cohesie in wezen als toetssteen voorgelegd worden aan de deelnemers, die op hun beurt door hun acties en reacties tijdens de deelname inzichten en antwoorden genereren op de onderzoeksvraag.

De stad:

Door de participatieve performances op verschillende plekken in de stedelijke omgeving te laten plaatsvinden, kunnen inwoners van verschillende plaatsen in Antwerpen deelnemen. Verschillende plaatsen betekenen verschillende mensen en dus ook verschillende ervaringen.
Deze ervaringen worden door zowel de kunstenaar als de deelnemers gedocumenteerd in artistieke reflectieneerslagen, gaande van individuele reflecties in een artistieke vorm tot

gesprekken in een focusgroep die mede door de kunstenaar in beeld zullen worden gebracht.

De verscheidenheid aan reflecties worden met elkaar in verband gebracht binnen een welbepaalde archivering.

Deze archivering gebeurt op een digitaal platform waartoe alle deelnemers toegang hebben.

Door dit soort archivering en de mogelijkheid tot analyse van deze reflectiebijdragen door alle deelnemers, probeert de onderzoeker als kunsteducator samen met de bewoners vorm te geven aan een mogelijk sociaal netwerk. (Stancliffe 2022 p.86-96)

Een rizoom doorheen de stad. (Deleuze & Guattari 1987 p.25)

3. Mogelijke deelvragen:

Hieronder vind je telkens een deelvraag en mogelijke onderwerpen waarvan ik op dit moment denk dat ze deel uit zullen maken van de mogelijke bevindingen.

Hier berust ik in het feit dat dit aannames zijn die mogelijks weerlegt zullen worden.

- Hoe benader je het lichaam van de Ander?
 - Embodiment
 - Sociale choreografie
- Hoe zet je als danskunstenaar je eigen lichaam in als medium?
 - Dans
 - Fysieke integriteit
- Wie is de kunstenaar in dit artistiek onderzoek?
 - De kunstenaar als kunsteducator
 - Participatie en gedeeld eigenaarschap
- Hoe werken we vanuit kunst naar een hechter sociaal weefsel?
 - Eenzaamheid en angst
 - Het lichaam hebben we gemeen
- Hoe groot is de stad?
 - De openbare ruimte
 - De stad, dat zijn wij!

4. Motivatie

COVID-19:

Als danskunstenaar is het mijn gewoonte veel met mijn lichaam bezig te zijn en dit intensief in te zetten als instrument. De danszalen werden echter gesloten door het Coronavirus en alle maatregelen hieraan verbonden. Mijn woonkamer is te klein om me echt groots in te bewegen. Ik werd dus gedwongen om op zoek te gaan naar alternatieve plekken om mijn kunst nog te kunnen onderzoeken of te ontwikkelen.

Bovendien hadden de voorbije lock-downs mijn appreciatie voor de openbare- en gedeelde ruimte aangewakkerd. Ik verplaatste mijn danspraktijk dus van een gehuurde studio naar de openbare ruimte.

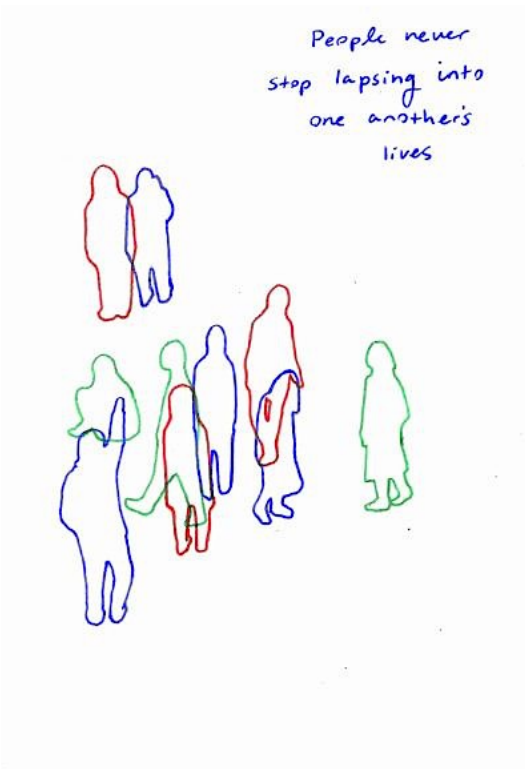
Van oktober '21 tot en met juni '22 danste ik op de Scheldekaaien in Antwerpen.

Ik koos voor een zichtbare en toegankelijke plek.

Het dansen in het openbaar schonk me de tijd en ruimte om een dieper soort bewustzijn te ontwikkelen over de plek die ik innam, de energie die ik kreeg of die ik juist zelf verspreidde en het contact dat ik op die manier had met de stad en haar inwoners.

Ik hield ook een openbaar [digitaal blog](#) bij waarop mensen mijn reflecties konden volgen.

Hierop deelde ik vragen die me bezighielden. Zowel over de opleiding MKE, als over mijn professie als danstheatermaker, alsook over breed-maatschappelijke thema's. Algauw kreeg ik het gevoel dat bovenstaande elementen een geheel vormden en er een inter-connectie ontstond tussen mezelf, de passanten op de Scheldekaaien en de lezers van mijn blog.

Afbeelding 1.

Het facet van de toevallige voorbijganger, -toeschouwer of -participant fascineerde me enorm.

Ook het lichaam van de niet-danser en de aanwezigheid van dat lichaam als archief aan context en ervaringen maakte een diepe indruk op me.

Deze transformatie binnenin mezelf van de danszaal naar een wereld waarin we, door met elkaar in verbinding te staan, kunnen ontwikkelen als levenslange leergemeenschap voelde als een openbaring.

Uiteindelijk wijdde ik ook mijn visie op kunsteducatie aan het openbreken van de klassieke danskunst en vertaalde het begrip *dans* naar een concept van ruimte, tijd en aandacht waarbinnen deze betekenisvolle verbindingen tot stand kan komen.

(Rancière 2008, p.18-22)

ELESA 15

Deze visie op kunsteducatie kent nu een doorstart in dit onderzoek.

Deze fase, binnen het kader van deze opleiding, zal zeer bepalend zijn voor het verdere parcours dat ik zal bewandelen in mijn kunstenaarschap.

Het mag duidelijk zijn dat ik een maatschappelijke relevantie zoek in mijn eigen kunstenaarschap.

Daarom besloot ik dat ik mijn onderzoek zou aanwenden om nog dieper en systematischer op zoek te gaan naar de vraag hoe een kunstenaar, door participatieve performances, mee kan bouwen aan de samenleving waarvan hij zelf deel wil uitmaken.

Een samenleving als een gemeenschap waarin inter-connectie centraal kan staan.

5. Relevantie, positionering en afbakening

"In de stad waarin ik woon heerst er een enorme gehaastheid.

We vinden geen tijd meer om elkaar te ontmoeten.

In de stad waarin ik leef heerst er veel eenzaamheid.

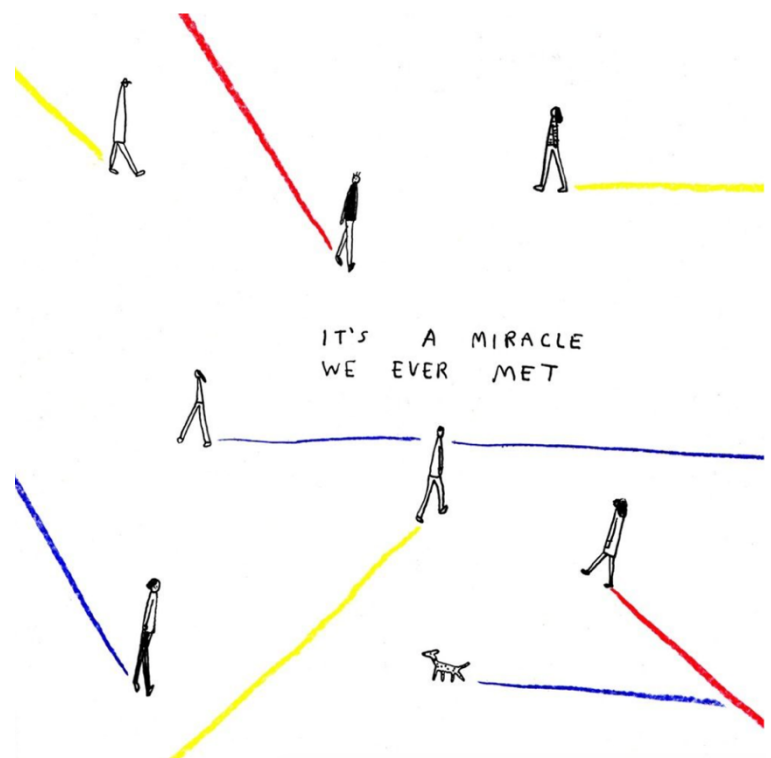
We nemen het initiatief niet meer om samen te komen.

In de stad waarin ik dans heerst er veel angst.

We gebruiken de openbare ruimte niet meer om elkaar te leren kennen.

Hoe kan ik deze drie afwezige pijlers terug opbouwen?

Kan ik mijn lichaam inzetten als medium om dit te bewerkstelligen?"

Afbeelding 2.

Gedachte op 29/10/2021

Voor de danskunstenaars was Covid een grote klap, omdat hun relevantie in vraag dreigde gesteld te worden.

De lichamelijke communicatie, die centraal staat in hun kunstenaarschap, werd verboden. En toch ging het leven verder.

Ik werd angstig en vroeg me af of fysieke vormen van contact misschien verloren zouden kunnen gaan. Zowel voor de danser als voor de toeschouwer.

De letterlijke afstand tussen mensen, burgers, bewoners werd groot en werd gehandhaafd.

Het verbod op het uitoefenen van mijn professie, maar ook de in vraagstelling van de algemene drijfveer van mijn levensvisie hakte zwaar in op mijn existentiële kern.

En deze somberheid was niet enkel mijn ervaring. (Tsitou 2022 p. 19-29)

In het brede kunstveld zijn er nog mensen die de mogelijkheden naar verbinding en ontwikkeling onderzoeken.

Kunstenaars als Jeanne van Heeswijk, Sarah Vanhee, Hans Bossmann, Katja Heitmann, Myriam van Imschoot, Merlijn Twaalfhoven, Martha Balthazar, Katrien Oosterlinck en vele anderen, gaan elk op hun eigen manier en binnen hun eigen disciplines opzoek naar connectiviteit en communicatie.

Het gaat hen niet over een eindproduct, maar over het proces.

In de projecten van elk van deze kunstenaars zie ik vooral een zoektocht naar ontmoeting, naar vertrouwen en gedeeld eigenaarschap.

En daarom niet van het materiele, maar des te meer van de tijd en aandacht die we aan elkaar kunnen besteden en de erkenning voor de Ander die daaruit kan ontstaan.

Het zijn vormen van kunstpraktijken waarin kunst betekenis krijgt, waar ervaringen zoals evenwaardigheid en sociale rechtvaardigheid centraal staan.

Het schept het vermogen om jezelf uit te drukken en betekenis toe te voegen aan de wereld.

Als kunstenaar, maar ook als toeschouwer of participant. (Trienekens 2020 p.36)

In een stedelijke context als Antwerpen zijn er elementen genoeg die de betekenis van eenieder in vraag stellen. Fysieke, sociale en economische ongelijkheid bijvoorbeeld.

Artistieke strategieën en participatieve performances kunnen bijdragen aan empowerment en gemeenschapsvorming, waarbinnen individuen kunnen groeien en ontwikkelen als betekenisvol en waardevol deel van de samenleving. (Joye 2019 p.30)

Ook binnen dans heerst het sociale thema. Representativiteit, co-creatie, het in de wereld staan zien we terug bij Seppe Baeyens, Jan Martens, Benjamin Vandewalle, Platform-K, Kabinet K, Theater De Spiegel... Het is onmogelijk iedereen op te noemen.

Je kan jezelf de vraag stellen of dit onderzoek dan nog wel hoeft.

Daarom is het belangrijk om dit onderzoek correct te positioneren.

Natuurlijk ligt mijn persoonlijke overtuiging van de breed-maatschappelijke relevantie mee aan de basis van dit onderzoek. En op die manier zal dit onderzoek ook richting geven aan mijn eigen kunstenaarspraktijk.

Maar nog belangrijker zijn de bevindingen en ervaringen die uit het onderzoek zullen voortkomen. Deze informatie is van groot belang voor de dans- of andere kunsteducatoren van nu en in de toekomst.

Want wanneer deze sociale focus in het danslandschap, en in het algemene kunstenlandschap, zo actueel is en een blijvend karakter heeft, zal dit onderwerp ook een waardevolle positie binnen de verschillende opleidingen dienen te krijgen.

De bevindingen gedistilleerd uit dit onderzoek kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van methodologieën die vanuit de artistieke benadering vertrekken.

Het is niet mijn betrachting nieuwe theorieën te bedenken, maar wel om een licht te werpen op handelingen en ervaringen.

Andere tegengeluiden of kritische vragen zouden kunnen zijn:

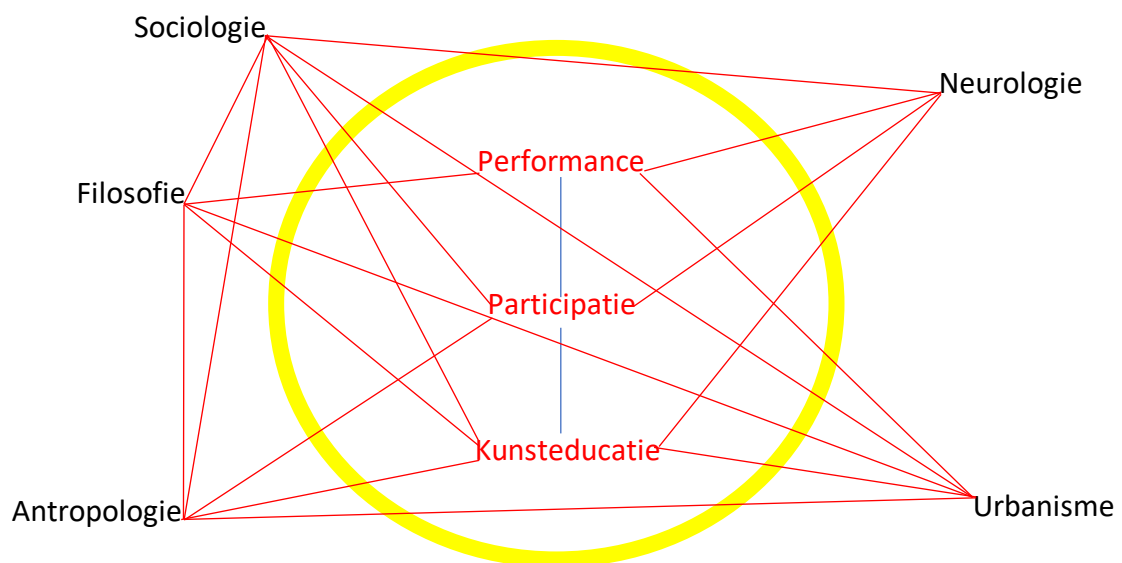
Hoeft kunst dan altijd een nut te hebben en is het niet ten koste van de vrijheid van kunst dat het geïnstrumentaliseerd wordt?

In hoeverre kan er enige kwaliteit van het kunstwerk gegarandeerd worden?

Deze vragen zal ik buiten de kern van mijn onderzoek houden. Omdat het kunnen bieden van kansen al een elementaire positie binnen mijn visie op kunst en kunsteducatie inneemt. Dat onderzoek heb ik dus al voor een groot deel achter de rug.

Mensen vragen me ook wel eens wat het verschil is met sociaal werk. Misschien is het ook wel sociaal werk, maar dan wel binnen een artistiek opzet. Hier ligt een grote rol voor 'kunst' weggelegd. En naar mijn mening is dit net waar er nog veel kansen voor kunsteducatie liggen.

Er zijn nog raakvlakken te vinden met andere onderzoeksvelden, zoals ik probeer te visualiseren in onderstaand schema. Maar mijn onderzoek situeert zich binnenin de cirkel en heeft in mindere mate te maken met de velden die buiten de cirkel liggen. Al neemt het niet weg dat ik die vlakken in mijn onderzoek mogelijk kan aanraken.

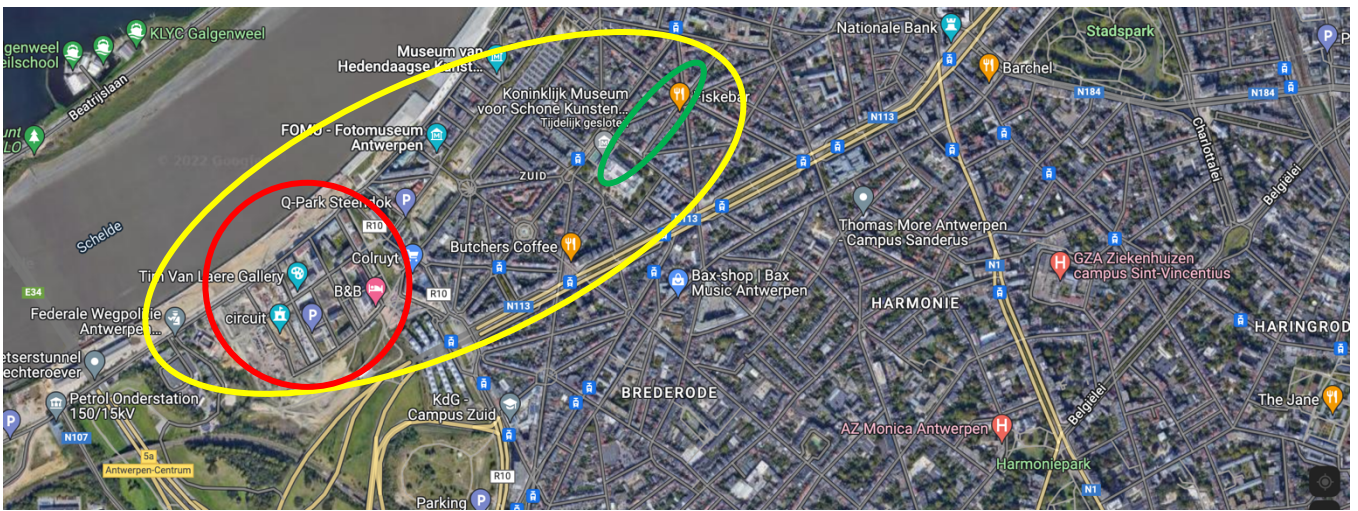

6. Context en stakeholders

Het liefst zou ik het onderzoek houden in de context van de openbare ruimte.

Dit omdat we deze ruimte als een eerste gemeenschappelijke parameter kunnen beschouwen. De openbare ruimte is al een eerste verbinding tussen de individuen die participeren aan het onderzoek. (Balthazar & Schnabel 2021)

Omdat ik in mijn eigen stedelijke omgeving al een grote afstand ervaar tussen gemeenschappen, buurten en individuele bewoners, spits ik mijn onderzoek dus toe op plaatsen gelegen te Antwerpen.

Afbeelding 3.

○ Nieuw Zuid
○ Mijn straat

○ Groot Zuid

De nieuwe wijk 'Nieuw Zuid' bijvoorbeeld, is op recordtempo opgebouwd.

Ze lijkt doods en kil. Ik ga er graag wandelen om de wijk te observeren.

Appartementsgebouwen van de Sociale Huisvestingsmaatschappij staan er naast luxe woontorens. Een ingestort schoolgebouw staat als een kankergezwel midden in de wijk. Bij het ongeval kwamen 5 mensen om het leven en de restanten van het gebouw vormen een herinnering aan een pijnlijke gebeurtenis, waarbij het stadsbestuur een grote afwezigheid bleef. Naast het gebouw staat de toonaangevende kunstgalerie Tim Van Laere Gallery. Het contrast kan niet groter zijn. Het is dus een wijk met grote en diepe contrasten. Hoe krijg je de bewoners van de wijk in contact met elkaar?

Maar ook mijn eigen straat kent die contrasten.

De oudere inwoners zijn huiseigenaars die hun huis ofwel geërfd hebben van de vorige generatie, ofwel een woonst gekocht hebben toen de wijk nog niet zo gegeerd was.

Ik woon op 'Het Zuid' in een voormalige schippersbuurt, waar ooit prostitutie en bruine cafés gevestigd waren. Vandaag is het een trendy uitgangsbuurt met hippe bars en dure eetgelegenheden.

Hierdoor zijn de prijzen van het vastgoed in de straat enorm gestegen.

De nieuwe bewoners hebben op het eerste zicht, buiten de woonplaats, weinig gemeenschappelijk met de oudere bewoners. Op de burendrink, die twee keer per jaar georganiseerd wordt vanuit het buurtcomité, zitten de generaties aan weerskanten van het pleintje te borrelen en te babbelen. Het lijkt me daarom niet verkeerd om ook op zoek te gaan naar een mogelijk vermengd netwerk binnen de straat.

En ten derde zou ik een interventie willen ontwikkelen die de ruimte tussen mijn eigen straat en Nieuw Zuid verbindt. Hierbij zou ik de deelnemers van beide plaatsen in contact willen brengen met elkaar. Opdat we van Nieuw Zuid en Het Zuid een grote buurt kunnen maken waar we elkaars verschillen en gemeenschappelijkheden omarmen.
Groot Zuid?

Stakeholders:

Alle bewoners van de stad hebben baat bij een sterker sociaal netwerk.

Een beter sociaal netwerk tussen bewoners zorgt voor minder conflict, minder armoede en minder eenzaamheid. (Hooghe 2006 p.30)

Er is een Sociaal Kapitaal aanwezig in onze samenleving.

De overheidsinstellingen hebben economische en sociale belangen bij het faciliteren van dit kapitaal.

Een structureel sociaal kapitaal vertrekt vanuit de overheidsdiensten en omhelst de infrastructuur of de ruimte waarbinnen bewoners de kans krijgen in ontmoeting te treden met elkaar, binnen en buiten hun eigen gemeenschap. (2006 p.36)

De stad Antwerpen als overheidsinstelling heeft dus ook baat bij de inzichten die dit onderzoek genereert. Dit maakt dat zij ook stakeholder kunnen zijn.

Voor de participanten aan het onderzoek hoop ik van ganser harte dat ze ervaringen opdoen die bijdragen tot het creëren van nieuwe verbindingen in hun persoonsleven waardoor ze zich nog verder kunnen ontwikkelen.

Wanneer ik me na mijn onderzoek als professional verder in deze materie zou bekwamen, zou ik hen als waarschijnlijk als primaire doelgroep beschouwen.

Maar de huidige doelgroep, waar deze uitkomsten en bevindingen naar gecommuniceerd worden ligt, zoals eerder vermeld, in het gebied van de kunsteducatie.

Persoonlijke noot:

Tijdens het uitwerken van dit onderzoeksplan stootte ik veelvuldig op mijn eigen typo 'bewonDers'. Het lijkt een kleine fout, maar omhelst tegelijk de essentie, de betekenis en de relevantie van mijn onderzoek.

7. Hypothese

“Nihil est intellectu quod non prius fuerit in sensu”

“Wat je niet eerst zintuiglijk hebt aangevoeld kun je niet begrijpen.”

- Thomas van Aquino -

Door de sterk geïndividualiseerde samenleving, dreigt de sociale cohesie binnen mijn stad in kleine brokjes uit elkaar te vallen.

We leven in Antwerpen allemaal samen in dezelfde stad, maar toch beleven we dat samenleven allemaal erg verschillend.

Hoe kunnen danskunstenaars, ondanks deze diverse ervaringen, toch gaten proberen hechten in het netwerk dat de bewoners van de stad, de wijk of de straat verbindt?

Ik geloof dat-

-wanneer we door participatieve performances lichamelijk in contact treden met elkaar en de ruimte krijgen om hierover te reflecteren, we onze eigen ervaringen en die van de ander gemakkelijker kunnen erkennen.

Deze erkenning biedt ons de mogelijkheid om te kijken naar wat ons onderling verbindt, eerder dan hoe we van elkaar verschillen.

Vanuit deze verbindingen, vanop deze gemeenschappelijke grond, kunnen we netwerken laten ontstaan die straten, wijken, de stad en haar bewoners verenigt.

8. Onderzoeksmethode

Voorbereiding:

Deskresearch:

- Literatuuronderzoek en verdere verbreding kennis
- Interviews en observaties bij kunstenaars/collectieven die soortgelijk werk maken (Best Practices)
- Afstemming met kritische vrienden

Actieonderzoek:

- Observatie van de straten of wijken die ik wil bereiken
- Verspreiding van wervingscommunicatie
- Ontwerp eerste participatieve performance door mezelf als kunstenaar/onderzoeker
- Testcase eerste participatieve performance met peers (studenten MKE)
- Ontwerp digitale omgeving
- Communicatie GDPR

Veldwerk in drie cycli:

Artistiek onderzoek:

- 1^e Participatieve performance gebaseerd op embodied learning en sociale choreografie
 - Video-observatie + observatie door expert
 - Individuele reflectieopdracht voor de participanten via foto en voice memo, interne collectieve feedback display (what's app)
 - Focusgroep gesprek
 - Co-creatie digitaal rizoom door archivering video-opdracht op website, openbare collectieve feedback display
 - Ontwerp tweede participatieve performance op basis van "emergence"
 - Testcase tweede participatieve performance
-
- 2^e Participatieve performance gebaseerd op embodied learning en sociale choreografie + video-observatie + observatie door expert
 - Individuele reflectieopdracht voor de participanten via foto en voice memo, interne collectieve feedback display (what's app)
 - Focusgroep gesprek
 - Co-creatie digitaal rizoom door archivering video-opdracht op website, openbare collectieve feedback display
 - Ontwerp derde participatieve performance op basis van "emergence"
 - Testcase tweede participatieve performance

- 3^e Participatieve performance gebaseerd op embodied learning en sociale choreografie + video-observatie + observatie door expert
- Individuele reflectieopdracht voor de participanten via foto en voice memo interne collectieve feedback display (what's app)
- Focusgroep gesprek
- Co-creatie digitaal rizoom door archivering video-opdracht op website, openbare collectieve feedback display
- Afsluit met de volledige groep aan participanten.

Conclusie:

“Output”

Kritische vrienden:

Omdat er een risico schuilt in de vorm van de participatieve performance als instrument en de kans bestaat dat ik als kunstenaar geen objectief beeld meer heb van de uitkomst van de performance, heb ik ingebouwd dat elke performance ook zal geobserveerd worden door een expert.

Ik vroeg Hans Bossmann of hij telkens zou willen observeren en zijn observaties wilde delen. Zijn antwoord was positief.

Het voelt als een enorme steun dat iemand die al jaren zelf als expert bezig is met participatieve projecten in de openbare ruimte de tijd wil nemen en de energie wil opbrengen om mij hierin bij te willen staan.

Hans Bossmann ontwerpt als beeldend kunstenaar strategieën en vormen waarin kunst kan assimileren in de samenleving en de samenleving in de kunst. Zijn ‘environments’ faciliteren nieuwsgierigheid, verwondering, persoonlijk contact en betekenisvolle nieuwe mogelijkheden.

Voor het luik van de archivering in het digitale platform, ben ik nog op zoek naar een tweede kritische vriend.

Ik denk hierbij aan Sam Pauwels, een grafisch vormgever en webdesigner bij de VRT, de nationale televisiezender.

Bedenking:

Ik ben me ervan bewust dat de derde cyclus een ferme druk op het tijdsplan van het onderzoek legt. Ook toevallige wendingen en onverwachte situaties hebben nog geen plaats gekregen binnen het tijdsbestek, omdat ze zich niet laten inplannen.

Het is mijn intentie deze laatste cyclus ook uit te voeren.

Maar ik houd in mijn achterhoofd dat, wanneer dit tijdsplan niet haalbaar zou zijn, deze cyclus vervalt of vervangen wordt door iets waar het onderzoek op dat moment meer nood aan heeft.

9. Planning

wat?	06/22	07/22	08/22	09/22	10/22	11/22	12/22	01/23	02/23	03/23	04/23	05/23	06/23
Literatuuronderzoek													
Best Practices													
Veldonderzoek													
Overleg kritische vrienden													
Wervingscommunicatie				1		2		3					
Ontwerp performance				1		2		3					
Communicatie GDPR				1		2		3					
Testcase performance				1		2		3					
Performance 1/2/3					1		2		3				
Analyse video-observatie					1	1/2	2	2/3	3	1/2/3			
Observatie Hans Bossmann					1		2		3				
Opstart what's app					1		2		3				
Individuele reflectie					1		2		3				
Analyse individuele reflecties					1	1/2	2	2/3	3	1/2/3			
Focusgroep					1		2		3				
Opstart digitale omgeving													
Intervisie digitale omgeving													
Video-opdracht					1	1	2	2	3	3			
Analyse video-opdracht					1	1	2	2	3	3			
Conclusie													
Afsluit participanten											1/2/3		
Uitwerken communicatie													
Uitwerken presentatie													
Legenda:													
Onderzoeker													
Met participanten													
Performance nummer	1 / 2 / 3												
Overleg en intervisie													
Testcase performance													

10. Bronnenlijsten

Nog te onderzoeken bronnen tijdens het onderzoeksproces:

Er zijn nog heel wat bronnen die ik wil onderzoeken en bestuderen.

In de eerste plaats een groot deel kunstenaars of experts die ik nader wil bekijken.

Dit om inzicht te krijgen in hun manier van werken, hun doelgroep en de context waarbinnen zij aan de slag gaan met hun participanten.

Ten tweede is er over de verschillende domeinen die binnenin de kern van mijn onderzoek liggen, of net daarbuiten, een enorme rijkdom aan beschrijvingen, ervaringen en informatie.

Omdat het gebied van het onderzoek zo veelzijdig en redelijk complex is, zal ik over deze uiteenlopende onderwerpen moeten lezen.

Ik heb de bronnen voor de overzichtelijkheid per thema geordend.

Kunstenaars:

Kunst / dans in de openbare ruimte:

Baeyens Seppe: <https://www.ultimavez.com/en/joint-forces/seppe-baeyens>

Rakes Rachael: Curator of public practice bij BAK

Interview met Vanhee S. (2020). *In de soep#2: Art as education / arts as social change met Sarah Vanhee en Bilal Abbas*. <https://www.youtube.com/watch?v=e50IEkgYe2Q>

Vanhee Sarah: <https://www.sarahvanhee.com/home>

Van Heeswijk, J. (2011). *A Social Change. Learning collectively to take responsibility*.

Geraadpleegd op 09/06/2022 van

https://www.jeanneworks.net/essays/art_and_social_change%3A_learning_collectively_to_take_responsibility/

Van Heeswijk Jeanne: <https://www.jeanneworks.net/>

Kunst met het oog op verbinding en ontmoeting:

Garnica Maika: <https://www.maikagarnica.com/about>

Oosterlinck Katrien: <http://www.spatie.info/>

Dans en het bewegend lichaam als archief:

Heitman Katja: <http://www.katjaheitmann.com/work/>

Literatuur:

Kunsteducatie:

Hodgson, N., Vlieghe, J., Zamojski, P., (2017). *Manifesto for a Post-Critical Pedagogy*. Punctum Books, Earth, Milky Way.

Embodiment:

Fabius, J., (2004). *Presentational modes in dance: how the body speaks about the body*. Danswetenschap in Nederland - Deel 3. Geraadpleegd op 4/06/2022 van <https://ncpa.nl/en/knowledgebase/presentational-modes-in-dance-how-the-body-speaks-about-the-body/>

Fuchs, T., (2016). *Collective Body Memories*. Uit Embodiment, Enaction, and Culture: Investigating the Constitution of the Shared World. Mit Press Ltd, USA.

Hermans, C. & Bremmer, M. (2015) *Embodiment in Art Education, Teaching and Learning with the Body in the Arts*. Amsterdam Hogeschool voor de Kunsten, Amsterdam.

Ravn, S. (2022). *Embodied Learning in Physical Activity: Developing Skills and Attunement to Interaction*. Frontiers in Sports and Active Living, Denmark.

Onderzoeksmethoden:

Kershaw, B. & Miller, L., et al. (2011). *Practice as Research: Transdisciplinary Innovation in Action. Research Methods in Theatre and Performance*. Edinburgh University Press Ltd, Edinburgh.

Participatieve performances:

Matarasso, F., (2019). *A Restless Art. How participation won, and why it matters*. Calouste Gulbenkian Foundation, Lissabon.

Interconnectiviteit en verbinding door kunst:

Bourriaud, N. (2008). *Relational Aesthetics*. (S. Pleasance, & F. Woods, Vert.) Les Presses du réel. Dijon.

De Coster, K. (2002). *Het emanciperende karakter van sociaal- artistieke projecten kritisch bekeken*. In W. Elias, & T. Vanwing (Eds.), *Vizier op agogiek* (pp. 226-233). Garant, Leuven/Apeldoorn.

Khakhalova, A. (2014). *Towards intentional nature of intersubjectivity*. International academic journal "Horizon 3". Studies in Phenomenology, St. Petersburg, Russia.

van den Berg, K., Jordan, C.J., Kleinmichel, P. (2019). *The Art of Direct Action Social Sculpture and Beyond*. Sternberg Press, Berlin.

Kunst / dans in de openbare ruimte:

Accardo, M. & De Voldere, I. (2020). *Mappingonderzoek kunst in opdracht in de publieke ruimte, i.o.v. Vlaamse Overheid Beleidsdomein Cultuur*. Geraadpleegd op 17/06/2022 van <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/41008>

Bax, S., Gielen, P. et al. (2015). *Interrupting the City. Artistic Constitutions of the Public Sphere*. Valiz, Amsterdam.

Grodach, C. (2010). *Art spaces, public space, and the link to community development*. *Community Development Journal*, 45(4), pp. 474-493. Queensland University of Technology, Brisbane, Australia.

Sociologie:

Debusscher, T. & Peters, A. (2006). *Praktijkgids Sociale Cohesie*. Vlaams Minderhedenforum, Brussel.

Soenen, R. (2006). *Het kleine ontmoeten: over het sociale karakter van de stad*. Garant, Antwerpen.

Bronnen gebruikt tijdens het samenstellen van dit onderzoeksplan:

Literatuur:

Balthazar, M. & Schnabel, B. (2021). *'Kunst niet ín maar áls publieke ruimte'* *Birds: dromen van een heerlijk diverse zwerm die de stad terugclaimt*. In e-tcetera #164, Tijdschrift voor Podiumkunsten. Theaterpublicaties vzw, Brussel.

Deleuze, G. & Guattari, F. (1987). *Rhizome, in A Thousand Plateaus*. (B. Massumi, Vert.). University of Minnesota Press, Minneapolis.

Fischer - Lichte, E. (2008). *The Transformative Power of Performance, A New Aesthetics*. Routledge, New York.

Hooghe, M. (2006). *Gemeenschapsvorming en sociale cohesie: een sociologische analyse in Wisselwerk-Cahier*. SoCiuS, Brussel.

Joye, S. (2019). *Nieuwstedelijke Grond. Territoria van nieuwstedelijke creatie in Vlaanderen*. In Boekman, Kunst en maatschappelijk experiment. Nr.118., Boekmanstichting, Amsterdam.

Latour, B., (2004). *How to Talk About the Body? The Normative Dimension of Science Studies* In Body & Society Vol. 10(2–3), SAGE Publications, London.

Levinas, E. (2021). *Totaliteit en Oneindigheid. Essays over exterioriteit*. (de Boer T. en Bremmers C. vert.) Boom, Amsterdam.

Merleau-Ponty M. (2006). *The phenomenology of perception*. Routledge, London.

Rancière, J. (2015). *De geëmancipeerde toeschouwer*. (J.Beerten en W. van der Star, Vert.). Octavo, Amsterdam.

Stancliffe, R. (2022). *Mediating experience, Online community arts participation, a postphenomenological framing*. In Performance In a Pandemic, Routledge Focus, New York.

ter Meulen, B.C., van Woerkom, T.C.A.M., (2009). *The embodied mind: Over de subjectiviteit van het lichaam, Lessen voor de neuroloog?* In Tijdschrift voor Neurologie en Neurochirurgie. Ariez, Zaandam.

Trienekens, S. (2020). *Participatieve Kunst, Gewoon kunst in moeilijke omstandigheden*. V2_Publishing, Rotterdam.

Tsitou, L. (2022). *The impact of COVID-19 on freelance contemporary dance work*. In Performance In a Pandemic, Routledge Focus, New York.

van Aquino, T., (2006). *Thomas van Aquino: Over waarheid [Quaestiones disputatae de veritate q. 1]* (R. Te Velde, Vert.) Valkhof Pers, Nijmegen

Afbeeldingen:

Afbeelding 1.

Esquivel, E., doodle "People never stop lapsing into one another's lives". [Illustratie]
<https://www.instagram.com/p/5IIYU8CIdf/>

Afbeelding 2.

Bateman, H., *It's a miracle we ever met*. [Illustratie]
<http://halliebateman.com/project/865/>

Afbeelding 3.

Google Maps. (2022). Antwerpen Zuid. [Foto]
<https://www.google.com/maps/@51.2095664,4.3942621,1913m/data=!3m1!1e3>